

Prosperi Fagnani in primum Librum Decretal.

nam. 4. & plerique alii : hic Cardin. contra in 5. quæst.
Sed dic ut proximè dicam de amico. Quin imò conjunctus
dici potest etiam amicus intimus fratera charitate dilectus
argum. I. Nemo dubitat. 8. Qui iuster. ff. De haren. infit.
I. Lata , §. Amicos , ff. De verbis. fignit. Quod fatis
potest permitti si non pecunia , sed Dei caritas hoc ope-
retur , ut inquit Holtiens. loco citato , quem totidem verba
sequitur Joan. Andr. num. 12. Butr. num. 18. Anchæ. ubi
suprà , licet Abb. num. 4. videatur hoc dubium revocare ,
& contrarium tenet Cardinalis in 4. quæst. magis placet pri-
mum quod potest exercendi advocacys officium licet
securi sit quod potentiam agendi fine mandato , ut per Butr.
ab. suprà . Ad quod vide quod scripsi in cap. Cum M. num.
9. suprà de Confit.

Quartus casus hic exceptus , in quo licitum est patroc-
nari , est pro miserabilis persona , nemp̄ vidua , pupillo , or-
phano & confamilibus , de quibus in c. 1. & 2. diff.
¶ in c. 1. & 7. 28. diffinit. & per Innocent. & DD. in
e. Significantibus suprà de offe. deleg. & hoc intellige etiam
si non imminent necesse , id est timor oppressionis , argum.
leg. Unicus. §. Quid si pupill. vers. Praetertim , C. Quid.
imp̄. inter pupill. & vidua nam condicil illa , que habetur
in hoc cap. ibi , si necessitas imminent , videatur referenda ad
conjunctus duxat , non autem miserabilis personas , de
quibus textus loquuntur dispendiū per dictiōnēm , Aut c.
Nec in quæcumq; 2. quæst. 1. Quod videtur ex mente gloss.
z. hic dum sit , hanc Decretalem restringi quodammodo ad
necessitatem quantum ad conjunctus ; quali sentiat non quan-
tum ad miserabilis. Ex quo infero , pro miserabilis
personis possit Sacerdos eis Advocatus etiam divites sint
de scripsi plene in c. 1. in 7. declaratione suprà eodem. Fa-
tor tamen dari calum , in quo non sufficit ut persona sit
miserabilis , nisi imminent necesse , videatur si Clericus
veller eis Advocatus pro aliquo miserabilis contra Ecclesiā
fuerit : hoc enim et licet tantum necessitate imminent , non
proficitur , ut contra Vincentium , qui litteram ibi , pro
extraneis supplexit , maxime firmant hic Abb. Antiq. num.
3. Holtiens. num. 9. vers. Quis in d. Joan. Andr. num.
7. & dicam infra num. 20.

Secundo nota est secunda parte textus usque adeo pro-
hibuit eis Clerico Procuratoris vel Advocati officio fungi
pro extraneis contra Ecclesiā , a qua (id est ab Episcopo
secundum Abb. Antiq. hic in fin.) vel in qua beneficium
obtinet , ut ex hoc cap. spoliis possit beneficiu tanquam in-
gratus , ut hic est causus secundum omnes & die spoliari ,
sicilicet de facto , qui titulus est ipso jure privatus , secun-
dam Holtiens. num. 13. in vir. Spoliari , & Joan. Andr.

DE HIS QUÆ VI METUS VECAUSA FIUNT

Alexander III. Oscen. Episcopo , & Priori Sande Maria Casarang.

CAPUT I.

P erlatum est ad audientiam nostram , quod cum quidam nobilis & potens M. uxo-
rem suam suspectam haberet , milites sui ejus præceptio eam ad quamdam silvam
ducentes , evaginato gladio occidere voluerunt ; fed tandem pietate ducti , sub tali con-
ditione peperciter eidem , quod in Monasterio de Colobris habitum fusciperet Mo-
nachalem : & infra. Episcopi verò misli à viro , ut ei velum imponerent : quia juve-
nis erat , & filium parvulum habebat , mutationem vitæ sua suspectam habentes , feor-
sum convenerunt eamdem : quæ rem patetacis , quod mortis timore Monasterium
intrabat , proposuit : & quod inde quandocumque posset , exire ; sed alter Episcoporum
(ut viri tyrannidi satisfacere videretur) mulieri velum imponere simulavit : tan-
dem viro de medio sublato , predicta mulier de Monasterio exiens , alium maritum ac-
cepit , quos Calaguritanus Episcopus ad instantiam Sororum , vinculo excommunicatio-
nis addixit : & infra. Ideoque mandamus , quatenus prædictam mulierem & vi-
rum (recepto sacramento , quod vestro debeant stare mandato) ab excommunicatio-
nis vinculo absolvatis : deinde tam mulierem , quam Priorissam , & Moniales præcri-
pti Monasterii , ante vestram præsentiam convocantes , si legitimè probatum fuerit , non
timore mortis prædictam mulierem religionem intrasse , aut quod fecit , postmodum ra-
tum habuisse , ipsam ad Monasterium redire , & habitum depositum reassumere , cen-
sura Ecclesiastica compellatis.

De iis quæ vi met. cauf. c. Perlatum.

619

S U M M A R I U M .

- P**rofessio metu mortis emissa non obligat , nisi sponte ra-
tificetur & num. 5. & seqq.
1. Moniales agere non possunt ad recuperationem sororis è Mo-
nasterio ecclesiæ fine consensu Abbatissæ.
Abbas , vel abbatis possunt esse in iudicio sine con-
senso Monachorum vel Monialium ibidem.
2. Metus mortis qualiter probetur.
3. Metus mortis in alibi à libera voluntate pendentibus in-
ficit alium ipso jure.
4. Metus mortis in alibi à libera voluntate pendentibus in-
ficit alium ipso jure.
5. Professio timore mortis emissa non est nulla , nisi metus
juris incusus in ordine ad professionem extorquendam.
6. Metus mortis profundit semper durare quādū vivit is ,
qui metus incusit .
Declarator num. 10. vers. Limita.
7. Metus continuus per patientem non purgatur.
8. Silentium quando habeatur pro dispensa.
9. Religionem ingrediens timore mortis , quando & qualiter
tenetur protegari.
10. Professio durante metu mortis , an & quando sit facienda
coram probis viris.
11. Malice que metu mortis Religione intravit , potest quan-
doque exire , & Matrimonium contrahere , nisi mor-
tuu viro ingressum ratificaverit.
12. Professus metu mortis , in statu , cessante metu , censeatur
professionem ratificare.
13. Intellectus c. 2. de Regul.
14. Professio expressa non inficit ex metu , nisi cadente in
constantem virum.
15. Professio debet esse vestita justo timore.
Professionem tacitam impedit qualiscumque metus , aut
præsumptio , vel professio , ibidem.
16. Et quid in metu reverentia.
17. Regularis , qui ex causa nullitatis professio in Monas-
terio exire , de jure communis potest in factu rema-
nere quādū causa nullitatis discutatur.
18. Sicut post Concilium Tridentinum.
19. Professio mulier ut possit in foro conscientia è Mo-
nasterio exire non servata forma à Concilio Tridentino
prescripta.
20. Professio in Conventu non designata ad recipiendos Novi-
tios contra formans decretorum Clementis VIII. an po-
ssint liberè ad factum redire tam intra , quād post quin-
quennium à Tridentino Concilio praefixum in c. 19. fell.
25. de Regular. & num. seqq. uide in fin.
21. Professio in Conventu non designata ad recipiendos Novi-
tios , nec expresse , nec tacite fieri potest.
22. Professionis appellatione venit etiam tacita , & num. se-
quenti.
Professio expressa , qui non potest emittere , nec po-
test tacitum , ibidem.
24. Professio expressa ut majoris virtutis , quam tacita.
25. Professionis etiam tacita sublata est à Tridentino Concilio c.
15. fell. 25. de Regul.
- P**erlatum. Si quis timore mortis potest ratum non habens
Religionem protestatur , exire , & Matrimonium con-
trahere poterit. Hoc dicit. Secundum Joan. Andr. & DD.
communis , vel brevis secundum Baldum : Vetus fulcep-
tum metu mortis non obligat , si non est sponte raufratum.
Est sunt duas partes. Prima narrat factum. Secunda dat Judi-
ces , ibi. Idemque.
2. Nota primo ibi , Ad instantiam sororum , Religiosos agere
posse contra eorum professum , qui dimissi habitu & Monas-
terio exivit , ex parte judicialiter repete. Ad hoc l. 1. &
quod non ratur , ff. de res vendit. Intellige de confessu
Superioris : sicut enim Monachæ , seu Moniales agere non
possunt per se sine Abbatæ , seu Abbatissæ , cap. Confessum ,
infra de jude. Nec refragetur verba huius textus , ad instantiam sororum , quia intelligitur de Priorissæ ; & Monialibus , ut colligitur ex vers. Ideoque , sicut tamen Abbas ,
vel Abbatissæ , seu Priorissæ bene potest esse in iudicio sine
confessu Monachorum , vel Monialium , arg. cap. Ediceri ,
sup. de reprob. & expellendis in cap. Abbatæ , 18. quæst. 2.
& hoc tement Innocent. in princ. in ver. Sororum , qui sup-
plicet , & Priorissæ , quia ipsæ fine Priorissæ non possunt agere ,
sed ipsa fine eis potest , & sequuntur Holtiens. numer. 3. in
ver. Sororum , Joan. Andr. numer. 5. Abb. numer. 3. & ali
communis , licet Butr. numer. 13. dicit & non bene solam
Abbatissam abesse Monialium confessu non possit in iudicio
esse pro recuperatione Monialis , que dicitur sufficiere. Mo-
nitus forte ex littera ibi , Priorissam , & Moniales ante ves-
tram præsentiam convocantes . Quod tamen non obstat , quia
hic congit in facto , ut actio fuerit intentata conjunctum
- nomine Priorissæ , & Monialium , ut pater supra ibi , ad
instantiam Sororum. Unde meritè omnes fuerunt vocandi ,
intellige per Procuratorem , & non per se , cap. 2. de judec.
lib. 6. Joan. Andr. hic num. 8. Sed hinc non sequitur ut à
principio Priorissæ non poterit agere sola ad recuperationem
Monialis .
- Secondo nota irritam esse professionem emissam timore
mortis , & observa practicam probandi iudicium meum , ut
articuletur in probanda comminatione mortis quod evagina-
to gladio in loco solitario minus est , & sic ad actum pro-
pinqum morti est devenut , secundum Anton. de Butr. his
notab. numer. 4. & Joan. de Anan. numer. 1. talis enim
metus dicitur cadere in contumaciam virum , ut l. Nec timores ,
l. I. Ibi quidem , ff. O uod met. car. Holtiens. hic numer.
2. in ver. Evaginato gladio & Joan. Andr. num. 3. Unde 4
non mirum si in alibi à libera voluntate pendentibus timor
mortis ipso jure inficit actum , ut hic per Butr. numer. 9.
in 3. notab. Quod tamen notabiliter limita dummodo metus
mortis fuerit incusus in ordine ad extorquendam professio-
nem juxta terminos hujus Decretalis. Alias enim si metu
mortis ex infirmitate , vel naufragio , aut conscientia les-
serum , vel alter fibi imminentis , aut etiam ab homine in-
caufo quis proferetur , professio non est nulla , ut proba-
tur in cap. Sicut , ille secundum , infra de regular. & dixi plenæ
in cap. 2. numer. 8. eod. ttt.
- Tertio nota ibi , Viro de medio sublato , & ibi , postmodum 6
ratum habuisse , metum præsumi tempe durare quādū vi-
vit ille , qui merum incusit ; & sic causa metus perdurat à
metu huc nos. Innocent. numer. 1. in ver. Ratum , dicens
metus mortis non talium imminentे quando gladi erat

Postridem Sanctissimus supplicationes eorum, qui perutre restitutioinem aduersus lapsum quinquennium ob professionem emissam in conventibus non designatis, reuocare solet ad S. Congregationem Regularium que recepta aliquibus probationibus super narratorum veritate, recensit esse commitemendum Superiori Regulari & Ordinario, ut postquam committentem professum in loco non designato emissa fuisse, declarant sic professum nullatenus esse Religionis alligatum, & possit liberum ad facultum redire; quae certe non possunt, si per quinquennium inducta estet a Concilio tacita professio: quia contra professionem nunquam datum restituere in integrum, etiam si dolus, aut seductio intercederet: Glos. in c. *Cum dilectus, in ver. Ad facultatem, infra eod.* Abb. in c. *Cum virum, de regul. in 6. & Silvete. in ver. Relig. 3. num. 11.*

Intrae Patres Tridentini Concili animadversentes ex eo quod nullatus hujusmodi quandocumque deduci possent, maximam oriri in Religionibus perturbationem, ut confundatur Regiotorum quietus terminus quinquennium prehendendum duxerint, quo clauso profecto clauserint adiutorum, ita ut super militare professionis non efficit amplius audiendi sed non propterea professionem convalidarent, aut de novo induxerint, quod etiam confer Navar. conf. 23. Petrus

Unde stant simul, ut quis sit validè professus, & tamen infra quinquennium sit audiendum, si pretenderet suam professioem esse nullam; & stant simul, ut quis sit militare professus, & tamen super hujusmodi nullitatem, clauso quinquennio, audiri non posset.

Hic ita constitutus ad dubium videatur sub distinctione respondendum: nam aut professi in locis ut supra non designatis sunt adhuc infra quinquennium à die professionis emissi, & cum nec tacite, nec expressè sint alligati Ordini, in quo professionem emiserint, nec tenentur ad ultimam Religionem in genere ex dicta supra in 1. & 2. deb. possunt quidem ad facultum redire, sed tamen servata forma à Concilio prescripta, id est poitequam eorum Superiori Monasteri, & Ordinarii loci ubi professionem emiserint, causam nullitatis deduxerint & super militare declaratorum obvinserint, nisi tamen non servata forma Concilii sponte habitum dimisissent, quia tunc etiam infra quinquennium in primum transgressionem nullatenus efficiunt audiendum, ut in dict. cap. 19. in ver. Si ante. Aut verò clausum est quinquennium, & tunc etiam infra quinquennium impeditum sit perpetuum, ut a tamen illud infra legitima tempora deducimus non sunt, sic professi habent clausum, nec sunt audiendi, nisi illis Papa aperiat previa restitutio in integrum aduersus lapsum quinquennium ex dictis in 3. abho. , quam quidem restitutio non inferior Principe concedere non potest, cum it contra generale Concilium, super quo nec Episcopi, nec Superioris Ordinum habent difensionem potest, ut ex extre. unica, de relig. domib. & tradit gl. in c. *Cum dilectus in ver. In statu, de elect.*

Præterim, stante clausula sublata & Decreto irritante de quibus in Constitutione Pli IV. que incipit Benedic Deus: edita super Tridentini Concili confirmationes & generaliter restitutioem in integrum prorsus ab alio, quam à Papa concedi non posse ex facto respondebant Abbas conf. 87. Dico unum tristit. lib. 1. Quod adeo verum est, ut nec Congregatio habeat vendicent potestatem restituenda in integrum: nisi gravia Commissione Sanctissimi.

Sed objecas quavis de jure hec ita procedere videantur: tamen expedire propter Religionem, ut professi in praedictis locis non designatis; nec infra nec post quinquennium audiuntur, ne apertur via quamplurimi Religiosi ad facultum redendi cum populi scandalo & Religionem deridentur: præterim quod eos qui Muneris & Officis fundi sunt, quorum actus legiti nullitatis periculo subjeccuntur; si eorum professiones irriter decemantur. Navar. conf. 40. in ultima quaesi. de regulari.

53 Verum ut hac obiectio tollatur: considerandum est Decretum Clementis non habere locum, nisi in Italia & Insulis adjacentibus: ut in eis expresse cautum reperitur.

Deinde considerandum est in Decretis ipsi repensis exceptas Religiones infra scriptas: videlicet Carthaginorum, Minorum & Siciliariorum observantia, Capucinorum, Reformatorum Sancti Dominici, Difcalceatorum Carmelitarum, Congregationis Foliensis, Eremitarum Camaldulencium ac Morris Coronae, Clericorum Regularium Theatinorum, Societatis Iesu, Sancti Pauli Decolati de Somacha & Ministrorum Inferiorum: inter quos Congregatio censuit esse comprehensos etiam Difcalceatos Ordinis Sancti Augustini.

Considerandum tertio, Religiones post Decreta Clementis ericas in eis non comprehendunt: cum omnes habent peculiares formam recipienda Novitios à Sede Apostolica approbatam que tanquam posterior servanda esset.

Itaque haec Decreta refringuntur ad aliquot tantum Religiones Italiae & Insularum adjacentium eaque laxioris obser-

vantur; & tamen in his etiam Religionibus non multi Convenienter repertur pro recipienda Novitios qui juxta formam Decretorum non sunt designati.

Ex totis ita retinicias lati liquet numerus eorum qui ex hoc capite possunt habitum Regularis dimittere, non esse tam magnum ut Religionibus detrimento esse possit. Praeterquam quod cum numerus Regularium in Religionibus antiquis qua strictione observantur. Initio paulisper deviantur; jam plus nimis excreverint: parum obent quod aliqui nulliter proficiat ab eis abscedant; cum præfertim qui professionem fuerit validitatem implicant plerumque sint dicti aut inquisit qui initio jugum Religionis excutere, ut proprieas aequalibus fatus sit pontem, ut dicuntur argenteum contruere, quam viam occulere ex his quo docet Divus Thomas quodlib. 12. articulo ultimo.

Nec prædictis officiis consideratio superioris facta quod Superioris & Officiales; nam si agamus de iis quibus quinquennium non est illud: hoc consideratio cessat, quia nos Religionis non est; ut subditus infra illud tempus ad gradus & Prelatures promovantur. Quo verò ad eos quibus quinquennium est clausum. Respondetur actus ab hujusmodi Superiori. 54 sub geis, inhibente posse ex communis reputatione juxta terminos, lege Barbarus, ff. de Officio Prætori: quam etiam in Spiritualibus habere locum, traditum Innocentius, Pontificis, Cardini, & aliis communione in cap. Nihil de elect. Rofel. in verbo Confessio Sacramentalis tertio, num. 41. Angel. Confessio 4. num. 12. Silvester, Confessor 2. num. 15. Taben. Abbat. folio 4. num. 3. & Navar. in cap. Placuit de pont. dictu. 6. num. 177.

Præterquod hi casus non admodum frequenter solent contingere: nam multorum annorum spatio quibus Secretarii Munere functionis sum in Sacra Congregatione Episcoporum & Regularium observavi vix tres aut quatuor. Regulares quotannis penitus restitutioem aduersus lapsum quinquennium ex hoc capite quod professionem non emituerint in Conventionibus non designatis; i.e. que ferè huiusmodi fuerint Superiori; nam qui in Religionibus possident autoritatem & alii præfici libenter in Religionibus perseverant; sed subditus atque administratione caretibus sunt qui contendunt ad facultum redire. Quia autem inconveniens est, ut ex omnibus Religionibus laxioris obseruantur simul juncti: in universis obviciantur quod annis tres aut quartu subditus nulliter proficiat.

Et nihilominus si aliquis casus contingat in quo non exceptus est ut aliquis Regularis rediret ad seculum: posset forte Sanctissimus illi denegare restitutioem aduersus lapsum quinquennium: quia est mera gratis secundum Baldum conf. 338. Reparatio in princ. lib. 3. Et quemadmodum Tridentinum Concilium, rem injustum non putavit denegare Religionis omnibus etiam nulliter profecti audientiam post quinquennium: ita neque injustum videri debet ut Sedes Apostolica ex aliqua iusta & rationabili causa audientiam denegat alicui Religioso in particulari, abstinendo a gravia restitutio in integrum, ex his que nota Silvester in verbo Præfectori 1. num. 14. & in terminis dicto cap. 19. Navar. conf. 23. Præterius num. 4. de regulis aut certe Sanctissimas Sua posset aliam ratione inire, ut sic professus vel induceretur ad iterum profidendum vel ad aliam Religionem transire.

Non me later pot litteras in forma Brevis quibus S. D. N. affterendum invalidam exerceat profectum eorum qui annum probationis non fecerunt in Conventionibus ad recipiendas Novitios designatis: mandat Ordinariis locorum & Superioribus Regularibus ut sic profectos ad professionem denouem emittantur, admittant abique novae probationis anno: gravia scandala fuisse exorta, qua quamplurimi Religiosi cum intra quam post quinquennium nullo Juris ordine servato, dimisso habitu regulari ad facultum redierunt.

Hujus malus causa fuit, quia Regulares interpretati sunt has litteras esse facultativas; indeque inferri ut nobiliter iterum 55 proficiat, licent ad facultum redire. Qui quidem intellectus verus est in ea parte, ut invito non cogantur iterum proficer; sed fallit est in alia, ut propriæ possint redire ad facultum abique eo quod fervent forma è Concilio prescripta que consistit in hoc, ut causa nullitatis infra quinquennium deducatur & coram Superiori Regulari & Ordinario, cui quidem forma in litteris Sanctissimæ Sue nec expressè nec tacite reperitur derogatur; neque enim censeri debet unico illo verbo Sancti. Sui funditus tufulle Tridentini Concilii dispositionem, ut in terminis alterius Concilii legitur in cap. Ecclesia vestra, lib. 2. de elect. & in nostris fere terminis tradit Navar. conf. 40. Macti. num. 6. de regulis. Quamobrem pro remedio deliberandum an sit edenda declaratio particularis per alias litteras in forma Brevis, mentem Sanctissimæ Sue non fulle in primis litteris ullamque de cogere Tridentino Concilio; ac proinde eos quibus quinquennium à die professionis elapsum non fuit; ita demum potuisse habitum regularium dimittere, si declaratoria nullitatis obvinserint à suo Superiori; eos, erò quibus quinquennium iam fuit exactum, nullo modo potuisse est Religione exire; & tam primos quam secundos qui de facto non

servata formâ Concilii habitum dimiserunt teneri cogendofisque esse habitum restituere atque ad Religionem redire, ac nisi paruerint tanquam apostatas esse puniendas ad præceptum dicti cap. 19. Ieff. 25. de regulis: novissime ex sententia Sacra Congregationis Concilii editum fuit à S. D. N. Decretum infra scripti tenoris videlicet.

Sanctissimus Dominus noster Urbanus divina providentia Papa VIII. ad occursum moribus qui possent in Religionibus oriri occasione receptionis Novitiorum & professionis per eos emissi in Conventionibus non designatis contra formam decretorum sanctæ memorie Clementis VIII. de Novitio ad habitum regularum & professionem non admittendis, nimirum in Conventionibus non designatis, auditu super hoc fententia Sacra Congregationis declaravit & decrevit hujusmodi sive profecto contra formam dictorum decretorum allegantes proprieatatem nullitatem receptionis & professionis non posse super hujusmodi nullitatem post lapsum quinquennium quoquomodo audiendi. Quod si aliqui contra formam prædictorum decretorum recepti, & proficiuntur in religione infra quinquennium extra vel Superioris Extra eam respectu illi ejercere voluntur, eadem Sanctitas sua decrevit, ut tam ipsi professi, quam Superioris respectu teneant Jura quæ ubi favere vila fuerint, prius deducere comam eadem Congregatione que ex speciali enim Sanctissimæ fuit facultate super hoc concessa providebit. Inhibentur proprietas Primatibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Abbatibus.

Si vero idem ut supra recepti & profecti Juribus suis minime deducuntur coram facias Congregatione Concilii, & sine illius expressa licentia è Religione exire vel Superioris Religionis ejercere aut si fuenter, recepti & profecti tanquam Apofatisti punitur & pro talibus habeantur necnon contra eodem iusta formam decreti de Regularibus Apofatisti & ejusdem ejusdem Sanctorum fuit iustus ab eadem facias Congregatione fuit die 21. Septembris 1624. editi procedatur, & Superioris, qui ejercerent penam suspenditionis à divinis, nec non privationis officiorum omnium; quæ tunc obvieniunt, ac perpeccit inhabilitatis ad ea in posterum obtinendi vice active ac passiva ipso facto abique alia declaratione incurvant. Datum Roma die 15. Januarii 1625.)

DE HIS QUÆ VI METUSVE CAUSA FIUNT.

Innocentius III. Vidronen. Archiepiscopo.

CAPUT V.

SAcris est Canonibus: & infra. Distinguimus autem utrum is qui communicatis Excommunicatis invitatus, sit per coactionem adstrictus; aut per metum inductus. In primo casu talem non credimus excommunicatione teneri, cum magis pati quam agere convincatur. In secundo licet metus attenuet culpam; quia tamen non eam propositus excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurtere, excommunicationis labe credimus inquinari.

SUMMARIUM.

- 1 Excommunicatus non est qui absolute coactus excommunicatus. Secus si coactus fuerit conditionaliter.
- 2 Coactus datus: id est absolute, seu prædicta, & conditionaliter, seu causativa & num. 23.
- 3 Coactus abolutus, est majoris rei impetus, qui repellit non potest.
- 4 Fit per manus attrahentem vel detinentem & num. 9. Contra ipsum exclusit num. 5.
- 5 Coactus absolute magis pati, quam agere convincitur, & dormienti equiparatur. Nec meretur, nec demeretur num. 7.
- 6 Violentus est, cuius principium est extra nihil conferente vim posse.
- 7 Vis quoque & num. 17. & 19.
- 8 Coactus absolute exempla.
- 9 Coactus absolute exempla.
- 10 Virginitas fuit perditur etiam per vim attrahivam in feminam.
- 11 Corrupta est, cuius principium est extra nihil conferente vim posse.
- 12 Mortalis præclarum triumphante incontinentia exemplum.
- 13 Coactus absolute, seu opprimit ad copulam cadit in maiorem: sed non in virum, ibid.
- 14 Coactus absolute non potest intervenire in emissione verbi. Verba per vim extorquere non possunt sine coniunctu, ibid.
- 15 Ad iuramentum verbale quis cogi non potest prædicta fecit ad actualiter.
- 16 Ad dispensationem verbalem, non potest quis absolute compelli, sed bene ad actualiter per annulam immisionem & num. 32.
- 17 Coactus conditionaliter, seu vis compulsa, & metus idem fuit.
- 18 Metus est instantis, vel futuri periculi causa, mentis trepidatio.
- 19 Non excludit prædicta, sed attenuat confessum. Eius principium est intra num. 21.
- 20 Fœda per metum fuit magis voluntaria, quæ involuntaria & num. 24.
- 21 Violentus coactus voluntaria est.
- 22 Violentum autem est fons licet aliud mixtum.
- 23 Violentum mixtum est voluntarium simpliciter, involuntarium secundum quid.
- 24 Excommunicato scienter communicans an peccat mortaliter & num. seqq. in finem.
- 25 Quid si communicaret per metum cadentem in conscientem virum num. 27. 31. & 45.
- 26 Quid si communicaret per metum cadentem in conscientem virum, num. 35. 36. & 40.
- 27 Quid si communicaret in oratione, carnavale & similibus num. 33. & 35.
- 28 Et quid si nimis frequenter num. 41.
- 29 Quid si excommunicatio sit lata etiam in participes num. 34. & 40.
- 30 Fœda per metum cadentem in conscientem virum, num. seqq. in finem.
- 31 Quid si communicaret in Divinitate num. 35. & 40.
- 32 Quid si in crimen, num. 35. 36. & 40.
- 33 Quid si communicaret cum excommunicatis à Canone vel ab homine, num. 39.
- 34 Quid si in contumaciam Clavium vel Superioris, ibidem & num. 40.
- 35 Ex quid post Concilium Constantiense, num. 43.
- 36 Excommunicato communicare quis potest licet ad emendum vel recipiendum utrumque necessaria, ne fame pereat & num. 32.
- 37 Peccato mortali non consentiendum; sed potius omnia mundi male tolerando.

30 nent incorrecta jura antiqua, ut in hac ipsa materia anni probationis perpendit glossa in dicto cap. *Constitut.* in verbo *prorogans*; idque habuit pro contant tam Sacra Congregatio Concilii quam Sacra Congregatio Regularium in disputatione illius articuli; an professo emissa in Religionem non approbata obliget profitem ad Religionem in genere; suppoluit enim pro indubitate, obligationem ad Religionem in genere in eis illo non fuisse sublatam per Decretum Concilii in dicto cap.

15. Licit valde anceps fuerit, an verior esset opinio Joannis de Deo relati a Specul. ubi supra, distinguens inter eum qui volunt absolute vitam mutare & eum qui intendebat se obligare in certo Ordine tantum; vel potius opinio Franci in cap. *Constitutionem* num. 4. existimat generaliter & indistincte ex hujusmodi professione oriri obligationem ad Religionem in genere.

31. Ex premissis infertur, ut Decretum Tridentini Concilii quia tamen iustitia obligationem ad Religionem in genere: simili modo sit extendendum ad professionem nulliter emissam contra Conventus designatos ad recipientes Novitios: ita ut proprieta solio qualitatis, an hujusmodi professo pariat obligacionem ad Religionem in genere; nec ne: non sit petenda ex Concilio, quod ad hunc calum non pertinet; sed ex ipsius Decretis Clemente & Iuris communis disputatione. In scriptis autem verbis ultimi Decreti Clementis: verius videatur sublatam fuisse hujusmodi obligationem ad Religionem in genere; nam in ea parte in qua Clemens decretivit receptiones & professiones qualibet corum qui conara hujusmodi Decretum admisi fuerint: nullas & irras esse; adiecti statim illa verba ad *quacunque effectum*: quod non fecerat in primo Decreto. Quemadmodum autem ex verbis illis Concilii: *nullam inducit obligationem ad aliquas regulas observationem aut ad alios quo^mcumque effectus*. Congregatio existimat recte fuisse jura antiqua inducentia obligationem ad Religionem in genere: ita videtur respondendum eadem jura fuisse recte ex illis verbis Decreti ad *quacunque effectum*: dictio enim illa *quacunque*, universalis est nihilque penitus excepti dicto cap. *Solita*, *versiculo Q uodcumque ligaverit*; & ibi *Abbas in ultimo istab de majoritate & obediencia*; & cap. *Si tibi obficii ubi Archid.* in *versiculo Q uicunque de praediosis* in 6. & complectitur etiam quae alias non comprehenduntur, glossa in *Clementina* 2. §. *Dignitatem* in verbo *Q uodcumque de vita & honestate Clericorum*; & glossa in *Clementina* 1. in *versiculo Q uicunque de iudice*, quoniam singulariter dicitur. *Barbat. conf. 23. Sacerdotissimus. col. 2. lib. 2.* eamque dictio non propria cum ministerio videtur Clemens apposuisse, ut hoc in parte se conformaret cum disputatione Concilii.

Et quamvis Concilia verba sunt magis praeangusta ac geminata quam verba Decreti: tamen cum precipius effectus professionis nihil aliud efficeret, quam inducere tacitam professionem, que quidem professo cum nullo unquam tempore inducit possit contra Decreta Concilii, ut initio probatura est, afferunt disputatione clementis ex his Decretis posterioribus sublatam fuisse. Neque enim est opus, ut Tridentino Concilio expressè derogaverunt, sed hanc est ut fluctuerit contrarium eius, quod Concilium disponit, ut sapientius ceteri. Cong. pugnant autem hec duo, ut per lapsum quinquennium inducta sit tacita professo, quod factum Concilium, arcte, ut professo in loco non designato emissa nullo unquam tempore convalidari possit, quod faciunt Decretum Clementis.

Ceterum nec sententia semper fuit à Congregationibus res 37 probata. Nam Sacra Congregatio Concilii alias dictu articulo respoudit eismodi professo post quinquennium non esse audiendos: nam esti impedimentum fit perperum, illud tamen deducendum fuit infra legitima tempora. Et Sac. Congregatio Regularium nunquam confundit audire Regulares qui post quinquennium eam adserunt per declaratione nullitatis ex verbo capite, nill pravissim remissione supplicationis Sanctissimo oblati super refutacione adversus lapsum quinquenni & tunc scribit pro committitione declaratoria juxta formam Concilii.

Nec vera sunt fundamenta in contrarium adducta, nam 38 quod pertinet ad verba, cap. 19. observandum est primum impedimentum metu non posse aboluta dici temporale, cum posse durare usque ad obitum professo & re ipsa sequitur duraverit. Unde Concilium loquitur eo cau etiam de impedimento, quod potest esse perperum. Quod si urges tam posse fieri etiam tempore per metu cessationem; Replacitum hanc possibiliter posse contingere etiam in termino Decretorum Clementis si *Summus Pontificis* indulgerit sic professo, ut professo a se emissa ratam habere possint, ut fecit *Sanctissimus D. N.* per litteras in forma *Brevi* sub die *Aprilis Anni 1631*. Licit regulariter dicatur impossibile, quod fieri non potest sine facto Principi, *Lap. alleg. 93. n. 3. vers. Disputat.*

Deinde quamvis in primis duobus causis Concilium egisset de impedimentis temporalibus tamen per subsequentia verba, *vel quid simile*, censeri debet voluisse comprehendere quicunque nullitas etiam perpetua, limitando enim non est consideranda respectu accidentis durationis, sed respectu nullitatis professionis; ita ut sit fenus. *Q uicunque regularis pretendat suam professionem esse nullam*, *sive quid facta fuerit per vim & metum*, *sive ante etiam*, *sive ex alia simili causa nullitatem importante non andicatur &c.* Atque ita limitatio in eo constitit, ut professo sit nulla, nec cum randomum an nullitas sit duratura, necne.

Qui intellectus clarius deducitur ex subsequentibus verbis

quod Religioni convenit, quod discipline congruit, quod falso proficit.

Quamobrem ex eo casu particulari non licet inferre ad impedimentum nullitatis professionis in loco non designato, tum quia negativa illa probari debet a professo, qui in ea se fundat. *I. Hoc iure, & l. ita figuratus*, ubi scribentes de verb. oblig. & in his terminis tradit gloss. hic in ver. *Nov timor*, quam Doctores communiter recipiunt: nec probari potest illico per evidenter facti, immo vidi multos in ea probatio succubuisse: tum quia hoc casu non viger illud pectati, aut scandalis perculeris, quod confidatur in viro inter Moniales professo, ut in decreto 7. *Sinodi cap. 20. & Concilii Hispani. cap. 11.*

Sed urgebis, ergo dicens originem à parentibus Hierarchi, vel Iudeis, qui non habent impedimentum notoriū facti permanentis, tenetur semper perseverare in Monasterio non nobilitatis statutis nonnullarum Religionum à Seulo Apolitico confirmatis professionem irritantibus, argu ita quinquennium in favorem Religionis inductum in eis odium retrahitur; contra l. *Quod sature*, *Cod. de leg. & reg. Quod in gratiam*.

At responderet id non esse inconveniens, quia cum hoc 44 impedimentum possit esse fallax & incontinentem probari non possit: ita presumptio pro habilitate persona & professo in foro externo centetur valida, cum ejus nullitas eo termino elapsa probari non possit. Aliquando enim Regulares comincuntur huc, vel similia impedimenta, ut jugum Religionis excutant: quemadmodum contigit superioribus annis in quodam Regulari Lustano, qui coram Collectore judicialiter deduxit se legitime professum non esse, eo quod descendere a progenitoribus Hebreis: Quod cum perfidissent consanguinei docuerunt id esse fallax & conjectum ab illo, ut posset ad secundum redire. Itaque cogitata rei veritate reprobatur et Religio imprudentia. Non est igitur absurdum, ut qui tamidu raccit, deinceps non audiat. Quod si illico confare posset de obstatculo impunitaris fanum confitit posset tam illus, quam Religionis indemnitate atendo Sedium Apoliticam pro beneficio reflutionis in integrum.

Fallum est itidem secundum fundamentum quod per quinque 45 quinquennium indicatur à Concilio tacta professo: idque patet primo ex diversitatibus loquendi, quia *Canones utriusque dum professionis presumptionem inducunt* & quia uitius Concilium in d. 19. Nam canones his ferme verbis uiri solent, videbatur Professum per hoc facile, vel si quam prius fecerat, raram habuisse videtur, c. 1. de reg. in 6. Primitus videtur veraciter esse professus, *tib. in secundo responso Religioni habitum recipiente obligat*, c. *Constitutionem cod. 17 lib. Hoc ipso decernimus esse professus Clem. 2. cod. tit. In eo quod cooperantur perseverare cogantur, c. *Conf. 20. qu. 3.* Ut regulam servent Ecclesiastica distinctione compellas, c. *Ex parte de reg.* & alii confimilibus obligacione inducentibus. At Concilium simpliciter: ait Non auditur nisi causa deducatur, arce ita non facit illum professum, sed tantum ei denegat audiencem.*

Deinde professo ante etiam emissa, de qua fit mencio 46 in d. 19. conferit tacite ratificari, si professo post legitimam etatem habitum professorum assumperit vel per annum glosaverit habendum indistinctum, ut in d. 19. cap. *figuratus extr. de Regul.* & in d. 19. *cod. in 6. Sac. Congregatio Episcopi declaravit hujusmodi tacitam professionem non fuisse à Concilio sublatam, eamque incipere a prima hora post perfectum annum 16. & finire anno 17.* Ergo decretum d. 19. in præfixione quinquennium professionem non inducit: nam cum iam repente a jure inducta per lapsum unius anni, quid opus fuisse illam rursus inducere per lapsum quinquenni.

Ad hoc cum Concilium in d. 19. primò, & principaliiter statutum professi per vim, & metum elapsi quinquennio non audiatur: & Gregorius XIII. ex sententia Congregationis declaraverit id habere locum etiam professo allegat vim, & metum semper durasse: hinc manifeste convincit non induxisse tacitam professionem, quando quidem in professione, & voto consenserit requireti jure naturali & divino, cap. *Prefat.* 20. quæst. 3. c. *Licit de reg. Silvestri in verb. Religia 2. n. 12.* & traditum paucum Theolog. Quomodo ergo Concilium porro illud invitum, ac diffidentem Religioni aliagere, aut vi, ac metu durante tacita professionis presumptionem inducere, cum in Matrimonio tam carnali, quam spirituall defecuum confessio Ecclesie sufficeret nequaquam, ut per Cardin. in cap. fin. num. 10. in 14. quæst. ver. Paris prima probatur, *de postul. Prelat.* & dixi in c. *Quantum de translat. Episc. & Navarr. conf. 10. num. 2.* *O mod. met. conf.* nec quicquam invitum cogere, ut professionem a se nulliter emissam raram habeat, ut per eundem Navarr. conf. 29. numer. 2. de reg.

- 29 Metus excusat à pena, sed non à causa.
 30 Paup. potest à sua sententia excimer, sed non licetiam peccandi tributare.
 31 Metus mortis excusat à peccato, quando est à causa naturali : scilicet ab accidentali.
 32 Excommunicatus etiam simpliciter ligatur majori excommunicatione, si sit fuerit etiam in participiis & num. 40.
 33 Idem si communiceat in crimen, in Divinis vel in contemptum & num. 40, lege, legerint & 40.
 34 Excommunicatus etiam in Divinis ob metum mortis, non peccat mortaliter.
 Contrarium num. 38. & 46.
 35 Missam celebrans coram excommunicato ob metum fibi inservium ab heretico, mortaliter peccat : secundum sibi à Tyranno.

 1 **S**acris. Excommunicatus non est qui ab soluto coactus excommunicato communicaret : secundum sibi coactus fuerit conditorialis. Hoc dictum secundum Joannem Andreum qui in gratiam militantis Domini sue quam didicit Divini & humani Juris sociam solummodo committit hanc Decretalem illustravit, ut Sacra effet eo amplius & famosa. Dividitur in duas partes. In prima ponitur dictio Confutatio. In secunda bimembria responso. Ibi : *distinguiuntur*. Et primum membrum prosequitur ibi. In primo : Secundum ibi in leundo. Per hanc dicitur esse, cap. *Sacris infra de sent. excomm. & cap. Sacre de sepe*. Et fundatur super dictis Philosophia lib. 3. Ethicorum. cap. 1. paulo post prim. ut hic per Burnum num. 2.
 2 Non primo ibi : per coactionem affectuus am per metum inductus ; coactionem esse in duplci differentia. Quodam enim est coactio aboluta seu precipia ; quodam vero conditorialis seu cautulativa. Coactio aboluta est majoris rei impetus qui repellit non potest, ut definie Jurisconsultus in lego secundum Joan. And. *hic in 1. quest. num. 15.* & fit per manum at voluntatem vel detinentem, secundum Hohenf. in *princip. in v. coact. & Jo. Andr. ubi supra*. Quapropter confusum prorsus excludit : quia aboluta coactio potius pati, quam agere convincitur, ut hic dicitur. Imb dormienti aspergatur, ut l. 1. in *fin. ff. de autor rati. & hic notat gl. 1. & DD.* In eum, quod per vim agitur, voluntas interior nihil agit, & violentum non lumen debuit esse, cuius principium est extra, fed additur etiam, nihil conferente vim passo. S. Th. in 1. q. 6. ast. 6. in *corp. ad primum*. Unde si coactus ne laudem, nec vicepotum, nec premium, nec ponam meretur, Joan. Andr. *hic num. 15. ad fin. verf.* Primo igitur *cajo*, & Butr. n. 1. Et ad hanc speciem coactionis referuntur 8 vir exposita, vis ablativa & vis turbativa, ut notat gl. 1. ast. in 1. ff. *Quid met. cas.* Exempla secundum Boas. & Joan. Andr. *hic num. 15.* Invitatio trahor in Ecclesiam ad audiendum Missam excommunicati, vel cum excommunicatis, ibi audiendum ; vel ibi existens detineor invitatio, nec permittitur exire. Vel secundum Abb. num. 2. ligatis manusibz & pedibus cogor communicate excommunicato in lecto, vel in Ecclesia. Idem in Judeo, vel Pagano, quem invitem Christiani velbus exsum & ad fontem portare & baptizant. Idemque si heretici per eundem modum baptizant Christianum, vel coniungunt illum Idolum thurificare apiendo ipsius maxima, thus imponendo. Scilicet ipsam manum resolvendo super prunas ante Idolum existentes, cap. *Presbiteros*, 50. *distinguiunt. c. Confut. 1. question. 1. & c. Majores*, §. ultim. de baptiz. Sic invitus detinetur Acacius coram Episcopo, a quo Subdiscoverit ordinatur. Si invitus quis inducitur habebit Religio, vel Professorum. Et his similitud. Et hoc etiam spectat illud Beatae Luciae Virginis : Si invitamus jussiori violari, castitas mithi duplicabitur ad coronam, ut per D. Thom. in 3. *sentent. dist. 39. q. 1. art. 3. q. 3. ad tertium*, dicens, Lucianus loqui de violencia impinguatur, in quo patiens nihil contenta auctor. Flos tamen virginitatis perditur etiam per vim attrahitum ; nec potest corrupti velari inter Virgines etiam si defortiori durimendo, vel in fortiori vel in phrenesii existens siccum illum corrumptur non sentiens, ut hic per Bald. n. 4. Huc demum spectat illud S. Martinus Nicete, qui dum lecto manus, pedibus devinctus ab impudica feminis vi opprimetur, lingua libi dentibus amputatur & in illius astu expulit, telle D. Hieronimo *in vita S. Pauli primi Eremitae*, ut referunt Baron. *Annal. ad Annum Christi* 253. & Nicophorus apud Heneviam Drexelium & Soc. Iesu in libro de *Triumphata incontinentia*, licet Joan. Andr. *hic in 2. q. 12. n. 16. & in c. laq. n. 3. d. sp. fentur ab* 13 *hunc coactionem conjunctione lexum, vel operifessionem ad copulam cadere in multier, fed non in virum. Fatur tamen passific etiam virum aboluta coactio posse frucri, ut in *Archiepiscopatu de raptor*, quamvis hoc casu forem virginitatis non perdat, l. 1. §. Removet, ff. de postulatione secundum Bald. d. n. 10. in fin. Et simili modo in emissione verbis non potest intervenire aboluta coactio ; quia, ut inquit Bald. *huc n. 3. articulo verbis habet organa propria, qua**

38 *Contrarium & num. 46.*
 43 *Excommunicatus à Canone vel ad homine post Concilium Constantiense : licetum est communicare etiam in Divinis nisi sint publicè denunciati vel notarii Clericorum percursorum.*
 44 *Et cum publicè denunciatis scienter communicare etiam simileter, est mortale peccatum.*
 45 *Nec excusat metus etiam calens in constantem virum.*
 46 *Metus mortis non excusat à mortali usque qui transgrediantur Praecepta nostra Divina, sed etiam Ecclesiastica.*
 47 *Excommunicatus communicare in oratione, convivio & similibus : immo etiam in Divinis est prohibitum ex Constitutione Ecclesie.*
 48 *Ecclesia potest sub mortali obligare ad aliquid vitandum vel facendum etiam cum periculo mortis.*

de subiecto in subiectum ambulare non possunt, nec extorqueri pervenit, nisi intervenient aliquis confensus, sicut totus mundus non potest facere, ut murus locutus. Quo fit, ut ad iuramentum verbale non possit praescire quis cogit, licet posse ad actuale, per vim ponendo manum meam super libro juramento misa deato, ut notat Joan. Andr. Abb. in c. *verum de iurejur. & Covart. in e. Alma mater, de sent. excomm. part. 1. §. 3. num. 9. verf. Nil est premitendum. Inde etiam fit, ut ad verbalem delationem quis praescire cogit non possit, sed bene ad actualiter per violentiam annulam iniuriam in manus enim potest attrahi, sed non verbum, secundum Joan. Andr. *hic num. 16. ad fin.*
 Coactio conditorialis, que aliis dicitur via compulsa, idem est quod metus, ut notat gloss. 1. in l. *Nihil contentui*, ff. *De reg. jar. & ideo metus nomine simpliciter appellatur in hac Decretali & nihil aliud est quam inflatus, vel futuri periculi causa mentis trepidatio, ut l. 1. ff. Quid met. cas. S. Th. in 4. *sentent. dist. 29. q. 1. art. 1. in corp. eo quod proper infans, vel futurum periculum aliquod agit quod sponte non ageret, veluti si timens mortem, membrorum mutilationem, aut honorum confusione, aliquis faciam ex predictis vel similibus, sine attractione absoleta, ut explicat Joan. Andr. *hic num. 15. verf. Coactio conditorialis*. Et huc species coactionis, ad quam reducuntur etiam inquisitoria, ut per gloss. fin. in l. 2. ff. *Quid met. eas.* non excludit proflus, sed attenuat confusum, ut hic in littera. Nam quod per metum fit, dicitur magis voluntarium. Est enim voluntarium simpliciter in quantum videbatur est hic & nunc, prout felicitate in hoc casu est impeditum majoris mal, quod timebatur, sicut procello merito in mare fit voluntari tempore tempestatis propter timorem infantum periculi ; unde competit et ratio voluntarii simpliciter, cum ejus principium sit intra : In voluntarium autem est secundum quid, id est prout consideratur extra hunc causum periculi : unde est involuntari sub conditione ; id est si talis merus non imminet, ut docet D. Thom. in 2. qu. 6. art. 6. in corp. & in reiponitione ad terram. Et hoc causa procedit quod dicit Canon, *Coacta voluntas, voluntaria est*, c. *Merito, 15. quest. 1.*
 Utramque speciem coactionis optimè distinguunt idem Sanctus Thomas in 4. *sentent. dist. 29. quest. 1. art. 1. dicens* : *duplex est coactio vel voluntaria : una qua facit necessitatem ab solutam & tale voluntem dicitur a Philosopho voluntem simpliciter, ut cum quis altera corporaliter impetrat alia auctum. Alia qua facit conditrationem necessitatem. Et hanc voluntariam* 24 *volentiam mixtam, sicut cum quis proicit merces in mare non pergitur. Et in isto volunti, quamvis hoc quod fit non sit per se voluntarium : tamen consideratis circumstantias hinc voluntariam est. Et quia actus in particularibus sunt : ido simpliciter voluntarium est ; sed secundum quod involuntarium. Hec S. Thomas quas latius realiuit & profectivitatem sic Antonius de Barro num. 1. & 2. camidem distinctionem probantur Domini de Rosa in Valentia nullitate suscepit. Ordinis subdiaconatus apud Cesarium de Graffis, desig. 1. & 2. de his que si metus causa. Ad quidem illam, ac promotus auct Ordinem Subdiaconatus tenetur ad continentiam : de qua tercipi latissime pot altis in cap. *Majores*, §. *Item queritur, infra de Baptismo*.****

Secundum nota ibi, *pro nullo metu debet quis mortale peccatum incurre*. Coactio conditorialis communicare cum excommunicato mortaliter peccare & in excommunicatione incidere, ut hic est casus, sed quia plerique id perquinum durum videbant, cum ob periculum mortis ratione famam procedens : licet si communicatio cum excommunicato ad emendum vel recipiendum ea que sunt vietiū necessaria, ut cap. *Si verf. §. Est autem de sent. excommunicat*. Idemque periculum excedet a furo, ut cap. *Si quis propter necessitatem de fatis* : *hunc emeruerit variis intellecibus ad hanc Decretalem.*
 Nonnulli enim verba illa textus, *Pro nullo metu debet quis mortale peccatum incurre* : intelligunt de metu non vno sea levii ; non autem de eo qui cadit in contumaciam virum, ut hic levii. *In post nesciunt in secula Peccata* *Post* *hunc ex-*

positionem merito refellunt Doctores; tum quis nimis refringit
litteras ; & dicto illa universalis negativa pro nullo metu
huiusmodi restringere non patitur, ad goliath in Clem. 1. in verbo Nullius de prebendis ; tum qui potius debemus omnium
Mundi malae tolerare, quam mortali peccatoe contentire, cap.
Ia. ne 3. quæst. 5. à quo properet non excusat metu amissio-
nibus temporibus, cap. *Utrum de majoritate & oblatione* ;
expedit enim potius post tunciam relinquere pallium, cap.
Suecupsus, & finali de homicidio. Nam quid prodeit homini,
si universum mundum luxuriet & anima verò tuum detrimentum
pariat, cap. *Matthias in fine de famosa*.

Nec oblati textus in cap. *Significatio de fent. excommunicati*,
qui signatur contra. Quoniam metus exculat quidam à senten-
tia & pena, ut ibi ; fed non à culpa, ut hic. Raro diffe-
renzia, quis Papa potest quilibet à sententia sua eximere, cap.
Quoniam multos 11. quæst. 3. Sed non potest cuiquam
peccandi licentiam impetrari, ut notatur in cap. *Adversi*, §.
1. *sopra de temporibus Ordinationis* secundum Holiensem
hic num. 3. & *sequentibus*. & Collectar. in fine. Quamobrem
metum mortis vel confiteationis bonorum non excusat à mortali
peccato eum qui excommunicatoe communicat : tenet hic
Innocentius potius principium in verbo *Pro nulo*. Holiensem,
dicto num. 5. Joannes Andreas num. 4 exponens verbum *Nullo*
diit etiam mortis vel alio qui etiam posuit cadere in contum-
tem & num. 7. Bellam. in principio in verbo *Nullo*. Cardin.
num. 3. circa medium, verbiculo *Sed Innocentius dicit*. Anchar.
num. 7. in 3. quæst. medium, verbiculo *Sed iste cum Hohensteine & Abbas*
num. 4. *veritatem* *Sed quis haec foliatus;* & lequantur Theologi
in 4. *sent. distinctis*. 18. & scibi in Ispice Sanctus Thomas quæst.
2. art. 4. & Durandus quæst. 5. idem Sanctus Thomas in
quæst. 11. articulo 9. & in additione ad 3. partem quæst. 23.
art. 3.

Nec obstant rationes opposite; nam ut responderet Covari.
32 in cap. *Alma mater de fent. excommunicati*, in 1. part. §. 3. num. 9.
verbiculo *Primitus agitur*, qui emit ab excommunicatoe necessaria
ad vicium ; nec mortaliter nec venialiter peccat, nec incidit
in excommunicationem minorem ; quia non agit directe ad
communicationem cum excommunicatoe ; fed ad petendum ali-
menta ne fame pereat. At qui metu mortis ibi incircufo cum
excommunicatoe communicat : utique primò & principaliter in
communicationem ipsum contentit. Unde metus mortis in primo
cau excludat non sic in posteriori cum malitia voluntate dif-
tinguanter, cap. *Cum voluntate de fent. excommunicati*, lego *Q uis*
injuria in principio, ff. *de suris* ; & est simile, nam ad vici-
dam mortem naturali. Icer se punit multe, ut si mem-
brum putridum sit corporis corruptivum, cap. *Referenda 24*
quæst. 3. Sanctus Thomas in 2. 2. quæst. 65. art. 1. Item licet
urgente necessitate se imberne ad morbum depellendum,
Cajetan in 1. 2. quæst. 150. art. 20. in *responso ad tertium* ;
& camen peccat mortaliter qui membrum fibi obturante vel
se inebriat ad evitantiam Tyranni febrivit, cum illud sit à
caula naturali ; hoc verò ad accidentali, ut fub prope in
cap. *A tropula*, è num. 33. *infra de vita & honestate Cleri-
corum*. Si etiam Judiozici coruoluerint carnes porcinae co-
medere : quas tandem conederunt fame compulsi, *Machabeor.*
1. cap. 2. & *Machabeor.* 2. cap. 7. Sed adhuc remaneat du-
biu de qua communicatione Decretalis fit intelligenda.

33 Plerique autem ex antiquis interpleri hanc literam generaliter : ita ut si mortali peccatum communice excom-
municatoe in quocumque cau in quo participio est prohibita ;
& si etiam de communione qui inducit excommunicationem
minorem tantum, ut que sit in oratione, salutatione, convivio
& similibus. Et hinc secundum intellectus probaram Gorif.
in *finita de fent. excommunicati*, §. *ultimus*, verbiculo. *Quatuor*
in peccatis. Raimundus in *no. summae eodem titulo ad finem*, verbo
fie, quid si aliquis communicat. Subdico quod contrarium te-
nentes blandiuntur peccatoeis in fratre & periculum ani-
marum. Innocent. hic potius principium. Holiensem num. 5. &
in *communicare hoc Capitalium* foliet legi , ut teletor
Joannes Andreas in 4. quæst. num. 19. Intra ut formauerit in-
quit Abbas Antiquus num. 1. Doctores Iuris Canonici quasi
omnes communiter censerunt per hanc Decretalem, ut in cau
non concessio excommunicatoe communicare fit mortale pec-
catum. Et pro hac opinione Joannes Andreas hic in 5. quæst.
num. 20.

Jur plurima & rationes inducit easque probare videtur
Abbas Siculus , ut parbit infra num. 42.

Quidam vero intelligunt literam hujus textus in eo cau
34 in quo aliqui sunt excommunicati cum fautoribus & compliciti-
bus suis ; tunc enim cum eis participantis euan simpliciter
ligantur majori excommunicatione & mortaliter peccant. Id-
que deducunt ex eo , quo quis Decretala pars est, cap.
Sacris, *infra de fent. excommunicati*, quod loquitur de communi-
cante cum omnibus fautoribus & complicitibus. Et hunc
tertium intellectus potius hic Abbas Antiquus in principio &
ad finem in verbo *Excommunicationis & Holiensem in summa*
de fent. excommunicati , finali verbo sic Sed minimeq; participans
ut ille rescas Abbas Siculus , num. 8. post medium verbo *Ad*

illud. Sed idem Hohenstein filii contraferunt hunc intellectum
reprobato hic in principio , dicens : melius est haec intelligere
ut iaceat ; quia hodie talis Sententia in fautoris non est ferenda,
ut legitur & noratur in dicto cap. *Sacris* & cap. *Statutis de fent. excommunicati*, lib. 6. Adne non probari concedenter Decre-
talem illam est partem istam , quia est idem *Autem Innocen-
tius* & idem iurium fit iurisficio : ramen illa dirigunt ad Archiepiscopum Strigoniensem : hac ad Athiepiscopum Vi-
dronensem , ut in superscriptione alias Vicirofum , in glofia
marginali fecit Nidronensem , ut referat Antonius Augustinus in
3. *Collect. Decretal. titul. 23. cap. 5*; hic tamen intellectus &
si forte non congruat Decretali : est tamen in se vere cum
que probant Joannes Andreas & sequaces , ut dicam infra num.
40. ad fncm.

Alli intelligunt haec litteram in participantibus cum excom-
municatis in crimine vel in Divinis aut in contemptu seu po-
nitonem ; hos enim non excusat metus mortis ; quoniam
majorem excommunicationem & mortale peccatum incurrunt ;
secus verò in participantibus simpliciter, quia textus primo
dicit peccatum mortale contrahit per communionem cum ex-
communicatoe. Ergo de ea tameo communione intelligi debet
quæ sub reatu peccati mortalis prohibita : ad hoc caput ult.
24. quæst. 1. & hunc quartum intellectus posuit Silvester in
verbo *Metus*, quæst. 7. & in verbo *Excommunicatio* q. quæst.
3. ut referat Covarruvias in dicto cap. *Alma mater* in 1. parte
& 3. num. 9. *verbiculo Tertii foliet aliter* & est sententia Divi
Thome teles Archid. in cap. *Rogo 11. quæst. 1.* & *Theologorum*,
ut referat Abbas Antiquus hic num. 1. verbo *Sed si pater* &
rationis. Imo san tenet omnes Doctores cum uiter, ut at
Collectar. num. 1.

Alli ut Tancrus & Agidius adhuc strictrius intelligent ;
hoc Capitulum in eo tantum cau in quo quis participat cum
excommunicatoe in crime : alias non purant metu coactum
peccare mortaliter , si excommunicatoe communicet etiam in
Divinis ; idque ob eam rationem , quia lex Canonica que in
humanis & temporalibus prohibuit communare cum excom-
municatis : minime voluit obligare ad vitandum excommunicati
cum mortis periculo ; & sic dato metu cadente in con-
stantem virum : dummodo tamen communicatio fiat extra con-
temptum Religionis. Unde inferunt , ut si hereticus censura
Eccliesi vilipendens aliqui mortem minaretur : nisi cum eo in
Divinis communicaret : parentum non est ; sed potius
mortis subienda : fecit si Tyrannus metu mortis cogere Sacer-
dotem ad celebrandum coram ipso , non in contemptum Fidei
Catholice vel Disciplina Ecclesiastica ; quia si celebrando
non peccaret mortaliter nec minorem excommunicationem in-
currit ; & in hac sententia fuit Covarruvias , dicto 6. §.
num. 9. verbiculo *Quarò & ante eum Joannes a Friburgo in*
Junna Confessio, titulo de fent. excommunicati , lib. 3. *Statutus*
in 4. fent. dij. 18. quæst. 4. & Navarr. in cap. *Inter-
verbis 11. quæst. 3. prælud. 8.*

Verum hi dui posteriores intellectus nimis restinguunt 38
literam hujus textus : qui indeinde loquitur secundum Abb.
hic num. 4. verbo *Sed quis haec foliatus* ; & contrarium reuertit
Imo. Holiensem , Joannes Andreas & alli , ut patet infra
num. 40.

Alii vero aliter diliguntur : videlicet , qui quis participat cum
excommunicatoe contra prohibitionem Canonis ; & venia-
tior peccat, nisi hoc faciat nimis frequenter & in contemptum
Canonis ; aut communicat contra prohibitionem hominis spe-
cialem vel generalem ; & mortaliter peccat, quia ante prohibi-
tionem hominis non potest excommunicari ; potius vero
potest : ergo plus non est mortaliter , potius sic per caput *Statutus*
de fent. excommunicati , lib. 6. qui distinctione uitetur Holiensem
in summa ejusdem tituli , §. *ultimus* , verbo *Se d u n q u i d parti-
civis* & secundum eam dicit esse intelligendam hanc Decre-
talem se cap. *Secundum infra de Clericis ex commun. M. nij.*
& cap. *Excellentissimas 11. quæst. 3.* quia etiam uitetur Abbas
Antiquus in dicto cap. *Si celebatur* , num. 3. quis in secundo
cau mortaliter peccat magis ratione contumacia quam ratione
communionei ; & hanc distinctionem nota propter ea quae
dicant infra num. 44. *Et Jequentibus de Concilio Conflansensi*.
Poitremo Joannes Andreas hic in *præallegata quæst. one 5. 40*
num. 20. in utramque partem egregie examinat articulam , an
scienter communicare excommunicatoe in caibus non permis-
sit peccatum mortale ; & polli multa dictu num. 20. circa finem,
verbiculo *Miki videtur salvi pax Raimundi* ; concludit com-
municare excommunicatoe , regulariter esse peccatum veniale :
nisi in calibus infra scriptis. Primus , quando id fit in contemptum
Superioris & contra ipsius monitionem. Tertius , quando in cri-
mine , capite *Si concubine de fententia excommunicationis*.
Quartus , quando excommunicatio fuit laia etiatis in partici-
pantes , cap. *Statutus* , edictum tit. lib. 6. Quintus , quando in
Divinis communicat & præcipue in calib; cap. *Significatio* de fent. excommunicati . Sexus & ultimus , quando communiceat 41
nimis frequenter , argumentum capit. *Unum* , cap. *Crimini 25*.

distinct. & hic ultimus casus potest etiam includi sub primo, & facit quod notat Speculator de fent. prolat. §. Ut autem, verificulo Q uandoque etiam in fine. Allas non credit Joannes Andreas communicantem cum excommunicato in oratione, salutatione, convivio & similibus mortaliter peccare; sed venialiter tantum: aliquoquin magnus effet rigor hujus Decretalis; & cum eo cruceunt hic Bellam. num. 10. circa medium, verificulo Dicit Novella. Butrius, num. 17. vescivo Joannes Andreas. Card. num. 5. circa medium, vers. Joannes Andreas dicit & Anch. num. 8. in quaest. Florian. dicit eum qui communicat ex proprio, peccare mortaliter: scis si casu vel quidam facilitat. Sed opinio Joannis Andreas communis est, ut hic testatur Joannes de Anan. num. 4. in fine & Abbas num. 9. verificulo Unde videtur: licet ipse multum dubitet de illius veritate, quia pro secunda opinione Goffredi & Raimundi multum fingunt, cap. Sicut Apofoli cum tribus sequentibus 10. quaest. 3. Nam Christus videtur hoc primò prohibuisse, dum dixit Matth. 18. Si autem Ecclesia non audierit, sit tibi justa Iustitia & Publicanus, cap. Si peccaverit 2. quaest. 1. & capite Novit de iudicis. Item Apololi hoc postmodum prohibuerunt, ut in dicto cap. Sicut Apofoli. Item Canones diversorum Pontificum, ut in cap. Excommunicato & in cap. cum excommunicato, 11. quaest. 3. ad idem cap. finali eadem causa & questione, ubi communis simpliciter excommunicato: etiam per metum ad fecerit, puniri debet. Si enim communio solum produceret veniale peccatum: non ita loquerentur illi textus, cum venialis peccata facile remittantur, cap. De quotidiani, de panitia, distinctione 6. Deminum hoc Capitulum generaliter loquitur; & si oppositum dicere: evacueretur effectus excommunicationis. Hec Abbas qui ramen immediata subnedit notandum esse communem opinionem.

43. Sed tu adverte, quia huc alteratio hodie magna ex parte sublata est per Extravagan. Martini V. in Concilio Constantiensi editam incipient. Ad evitanda, qua generaliter infulum est, ut licet communicare cum excommunicatis à Canone, vel ab homine etiam administratione, & receptione Sacramentorum, vel alii Divinis, præterquam in duabus calibus, videlicet si excommunicati sunt publicè denunciati, aut notoriis Clericorum persecutores, qui dicuntur excommunicati non tolerari, de qua Extravag. aliquid terigin in c. Naspe, num. 15. vers. Ceterum adverte, infra de fent. excomm. & differunt latissim in c. Quid ergo, & c. Si quis praefat, 11. quaest. 3. c. Ita ne 32. qu. 5. Sed nec eos, qui contraveniunt preceptis Ecclesiæ: quod fentis Cardinale hic circa finem, & aperte probatur in hac Decretali. Nam communicare cum excommunicatis in oratione, salutatione, convivio, inq. etiam in Divinis est prohibitum ex Constitutione Ecclesiastica tantum; alias Concilium Constantiense minima potuisse super hoc dispellere, c. Sunt quidam 25. quaest. 1. prout fecit in prozellegat. Extravagan Ad evitandam. Ex tamen Pontifex determinat hic indicium per metum cadente in constantem ad communicandum excommunicato in excommunicationem incidere, reddens rationem, quia pro nullo metu debet quis mortale peccatum incurre. Et est simile de metu excommunicationis in c. Littera, de restit. sacerdot. & in c. Inquisitoris, de fent. excomm. Ergo metus mortis non excusat a mortali transgredientis precepta Ecclesiæ. Nec mirum, quia Ecclesia sancta divinitus potest: quia textus habet obligandi etiam cum penitale mortis ad aliquip vitandum, vel agendum sub pena mortalis peccati, ut efficaciter probat Cajetan. loc. citato dicens, contraria opinione esse erroraneam, & sequitur Covarr. in cap. Alma mater, de fent. excomm. in 1. part. §. 3. num. 9. vers. Tertio, circa medium. Et adde quod scripsi in c. A scrupule, circa fin. de vit. & consti. Clericorum.

DE IN INTEGRUM RESTITUTIONE.

Alexander III. Alphanen, Episcopo.

CAPUT I.

R Equisivit tua fraternitas, quid agendum sit de possessionibus laicis, sub modo censu concessis. Noveris itaque, quid si Ecclesia lœsa est, & manifestè appetet detrimentum ipsius (cum Episcopo ejusdem Ecclesiæ conditionem facere deteriorem non licet, & Ecclesia jure minoris semper illæ servari) quæ in damnum ejus data confiterint, ad ipsius convenienti jus proprietatemque redire. Providendum est tamen, ne, si forte coloni possessiones illas expensis ac labore suo reddiderint meliores, sumptibus, quos bona fide fecerunt, debeat defraudari.

S U M M A R I U M .

- ¶ **E**cclesia restituatur adversus contractum alijs legitimè celebratum si enormiter ex illo sit lœsa.
- ¶ Locatio perpetua, ut longum tempus transvert atile dominum, & in ea servari debent solemnitates requisite in alienatione rerum Ecclesiæ.
- ¶ Bona Ecclesia locari possunt sub anno censu, & in Emphiteus concedi, servatis tamen solemnitatibus requisitis, & n. 5.
- ¶ In Emphiteus census debet esse modicus, in locatione vero debet esse magnus, ita ut fructibus correspondat.
- ¶ Restitutio in integrum ex Ecclesia possit concedi, requirit ut sit lœsa, & de lœsiis appareat manifestè.
- Item ut lœsa sit magna, & eu enormous, n. 8.
- Item ut Ecclesia sit infra tempus restitutionem extendi, num. 9.
- Item ut remedium ordinarium non competit, num. 10.
- ¶ Lœsa dicti possit manifestari, si de illo constet per testes vel alia legitima documenta.
- ¶ Restitutio in integrum post quadriennium non datur minoris, neque Ecclesiæ, qua jure minoris censetur, nisi ex rationabili causa, & num. sequent.
- ¶ Et quadriennium non currit quando vivit Prelatus, qui nullè alienavit, n. 14.
- ¶ Difficilis, tempest, quid importet.
- ¶ Restitutio in integrum datur Ecclesia etiam post quadriennium, si enormous sit lœsa.
- ¶ Alienationis contractus alias legitimè celebratus non est nullus en eo, quod Ecclesia enormiter ex illo sit lœsa, sed annualius opere restituuntur in integrum.
- ¶ Restitutio in integrum esti remedium extraordinarium quod non datur, nisi in iubilium, & ubi remedium ordinarium non competit.
- ¶ Sententia si sit nulla, agendum est via ordinaria nullitate, non autem remedii restitutions in integrum.
- ¶ Ecclesia si sit lœsa ultra dimidiam iusti pretii, non iuratur beneficii restitutio, sed experiri debet remedio iuris ordinario.
- ¶ Melioramenta & sumptus, ut reperi possint, duo sunt probando; id est tantum in sumptu, & tantum in melioramento.
- ¶ Melioramenta & expensæ repetendis, seu deducendis, tempore attenduntur quod minus est, sive illud minus sit integrum implorando.
- ¶ Melioramenta rem melioratum tenetur caverso, de melioramentis reficiendis, n. 32.
- ¶ Melioramenta probari debent ab eo, qui dicit se illa fecisse.
- ¶ Melioramentorum exceptio altiore requirit indaginem.
- ¶ Melioramenta si sunt probata in genere tantum, non retardant immisionem, sed successur bona fide possessori per cautionem de illis reficiendis liquidationes factas.
- ¶ Melioramenta mala fide facta non revertuntur.
- ¶ Declarat, n. 42.
- ¶ Edificatio scienter in solo alieno sumptus non reperi, & edificatio cedit domino soli.
- ¶ Melioramenta facta in re fidei commissio subiecta ab eo, qui rem illam scienter emit, non revertuntur.
- ¶ Idem si facta fuerit in re subiecta retractasi.
- ¶ Usu iubilarii non acquisit dominum meliorationem, & quos scient facti, nec sumptus repetit.
- ¶ Melioramento faciens in re aliena, Domino contradicente, fugitur donare.
- ¶ Denunciatio sola facit aliquem mala fidei possessorum.
- ¶ Edificatio in re communis nomine proprio non reperi meioramento.
- ¶ Melioramenta utilia, & necessaria repeti possunt etiam & mala fidei possessor. Secundum si sunt utilia tantum.
- ¶ Ab. in 1. notab. & Joan. de Anan. in princip. Communis, Confutatio, & Responsio. Secunda ibi, Noveris.
- Nota primi ibi, sub modo censu concessi: secundum Anton. de Butr. & Imol. in 1. notab. possessorum Ecclesiæ possit locari ad annum censum præstandum: & sic super eis contractus Emphiteuticus, & confessus iniuri possunt, debito tamen solemnitatibus observatis, ut in d. cap. Ad audiencem, de reb. Ecclesiæ non alienari. cum aliis supradictis.
- Sed certè quod dicunt de emphiteuti, non probatur hic, & si fuerit lœsa ex modicata censu: hoc autem non potest ve- rificari in contractu emphiteutico, in quo censu ex illius natura debet esse modicus; sed tantum in contractu locationis, in quo penitus debet esse magis, ita ut fructibus cor- respondat. Quam differentiam inter hos duos contractus constituit Bald. in c. Littera, n. 5. v. Modo ergo quarto, de dilatione. Barbar. in rubrica de locat. a. 8. & aliis quos sequitur Rota d. decif. 14. num. 8. & 24. part. 3. recent. Dicitum tamen Butr., & Imol. est in se verum; quia Ecclesia potest possessiones suas in emphiteutum concedere, ad præscriptum tamen prædictæ extravag. Ambitoja, de reb. Ecclesiæ non alienari.
- Secundum notab. ibi: Lœsa est & manifestè appetit: due effe 6
- notab. ad hoc ut Ecclesia adversus contractum possit in integrum restituiri: videlicet ut occasione illius contractus sit lœsa & de lœsiis appareat manifestè, ut hic per Butr. in 2. notab. Imol. num. 2. & Abbas in 2. notab. fatus potest dico iello manifesta, si de illa constet per testes vel alia legitima documenta secundum Imol. & Abbas ubi supra, quia interesse provenient ex contractu debet probari per testes: ut notat glossa ultima in cap. Dilecti infra de suo competenti. Additæ tertium requirunt, videlicet ut lœsa sit magna, & seu enormous: nam pro modica causa non datur in integrum restituiri, ut 1. Si ex causa judicari, in 1. respons. ff. de minor. 1. Secundum illud, ff. de integr. restit. c. penult. de reb. Ecclesiæ non alienari & hic nonant gloss. 2. Holtien. num. 2. Abb. in 2. notab. vers. Additæ tertium, Joan. And. Bald. Butr. & omnes supra in summario textus. Additæ & quartum requirunt, videlicet ut Ecclesia sit infra tempus

630 in integrum restitutionem petendi, de quo plenè dicam in 10 sugg. notab. Adde & quintum nempe ut Ecclesiæ remedium ordinari non competit, quis tunc non succurratur ei re medio extraordinari restitutions in integrum, ut similiiter dicam infra in 4. notab.

11 Tertio nota ibi, semper illata servari. Ecclesiæ petere possit beneficium restitutions in integrum quodcumque, & sic etiam post quadriennium elapsum secundum unam opinionem, quam tenuerunt Alanus, Guillelmus Nafœ, &

12 Goffred. hic & idem Goffred, in summa hujus tit. §. Sit computatio, & §. Quando autem, inherentes superficie huius verbi, semper, scilicet quoniam tempore. Sed ali contrarium temerunt, quia Ecclesiæ confutare jure minoris, cui potest quadriennium non datur in integrum restitutio, ut l. final. C. De tempor. in integrum restit. atque ita verbum, semper, non notat tempus circa eundem contractum, vel circa eandem latitudinem, ut ex eodem contractu, vel de eadem latitudine perpetuum possit Ecclesiæ restitu- 13 tui, sed ita est intelligentiam illud, semper, id est quoniam teneatur illa Ecclesiæ, debet petere restitutionem super hujusmodi lesionem usque ad quadriennium, ita ut si milles haberentur, milles posset restituiri. Et hoc est communis opinio, ut hic tenuit Bernardus in gloss. in ver. Semper. Tu dicas hodie hoc esse expeditem in cap. 1. infra sol. lib. 6. ubi dictum, Ecclesiæ post quadriennium non admitti ad petendum restitutionem contra contractum, vel sententiam; nisi manifeste fraudis commentum, vel alia rationabilis causa aliquid habeat: quo textu reprobat et prima opinio Alanus, Guillelmus Nazonus & Goffred; & approbata opinio Vincentii, Bernardi, Joannis, Innocentii, Hugonis, & Abb. Aniceti, ut ibi notat Joan. Andr. in gloss. ordinat. in ver. Administratio. Quo sit, ut si Ecclesiæ sit alia enormissime possit restituiri etiam lapso quadriennio, ut notat gloss. ult. in fin. 1. quam ut singulariter existit.

14 Abbas hic num. 2. in fin. Hoc tamen quadriennium non currit quādū vivit Praelatus, qui male alienavit, ut c. Si sacerdos, 16. quæst. 3. & tenuit gloss. & Abbas ubi supra, post Innocent. in 4. Tam ex histeris, infra est.

Quarto nota ibi, quis proprietarym redire. Contractum 15 alterations alias legitime celebravon non esse nullum ex eo, quid Ecclesiæ enormiter ex illo sit leia, sed tantum esse

16 illi subveniendum opus restitutions in integrum: nam si contractus est nullus, non est locus restitutions, quæ est remedium extraordinarium, & non datur nisi in subdi- 17 stitutum, videbatur ubi ordinariū remedium, seu alia actio non competet, ut l. in causa, illa 2. in princ. & ibi Bart. & alii, ff. de minor. l. In provinciis, §. 1. ubi Bart. & Doctores, ff. de iuris. ver. Concessis, Joan. Andr. num. 6. in gloss. penali. & alii communiter Odd. de restit. in integr. par. 1. quæst. 17. art. 2. num. 1. & art. 5. num. 48. & Rota deci. 73. num. 2. part. 2. recens. ubi propterea

18 decidi adversus sententiam nullius agendum esse via ordinaria nullius, nec posse intentari remedium subdiarium restitutions in integrum. Hinc fit ut si Ecclesiæ sit decepta ultra dimidiam iuri priuati, juvari non possit beneficio restitu-

19 tio, quia experit debet remedio ordinario, l. 2. C. De rebus vendit. c. Cum dicitur, & c. Cum causam, infra de empt. & vendit. & tenuit hic gloss. penali. & Doctores:

Quinto nota ibi, expensis rediderint meliores: & signo 20 perpetuo hinc textum, quod ad hoc, ut quis possit repe- 21 terre expensas vel meliorationes, quæ bona fide fecit re aliena, duo debet copulativæ probare videbatur tantum sufficere insumptum & tantumdem sufficere melioratum. Unde si sunt impensa centum, res facta sit prioriter in centum quinquaginta: non reficiuntur nisi centum impensa; quia in illis centum duxantur concurrens duo requira: sed tantum impensum, & tantumdem melioratum: in quinquaginta vero, in quibus melioramenta excedunt impensum, non concurret illud requiruntur: quod tantumdem fuerit impensum quia in illis nihil impensum fuit. Et converso si sunt impensa centum quinquaginta & res facta sit prioriter in centum, reficiuntur solum illa centum meliorata, quia in quinquaginta, in quibus impensa excedunt meliorationes, non verificatur illud requiruntur, quod tantumdem fuerit melioratum, cum pro illa summa nihil melioratum fuisse: & ita singulariter probat hoc capitulum; dum mandat restituti sumptus proper meliorationes. Si ergo melioratio non est facta nisi in centum, utique haec centum solum restituenda, & imputandum est illi, qui imprudenter fecit sumptus, ut bene licet per Abb. numer. 4. ver. Sed dubium magis, & est ex mente Innoc. num. 1. in ver. Sumpibus, dum dixit Colonus repere sumptus quos fecit utilitas ac necessitas: inueniens per hoc non fore locum repetitionis, nisi sumptus aquileane utilitas, seu melioratione & utilitas, seu meliorato sumptibus, ad hoc c. Ad nostram, ibi, Pro utilitate ipsius Monasterii expendit. noicitur, infra de reb. Ecclesiæ non

alienar. & apertius in l. Paulus, §. Domus, ff. de pignor. ibi, sumptus in executione erogatus, quatenus res pretiosior facta est, recuperent, & in l. Domus, ff. de legat. 1. ubi ex parte recuperant res valore impedito. Ex ibi notant Bartol. & communiter Doctores. Atque ita ad hoc ut expensæ melioramentorum debentur, hec duo esse copulativæ articula- 22 landa & probanda; videbatur tantum insumptum & tantumdem restitutum, docuit expressit Bart. in l. In fundo, num. 2. ff. de rei vendita. & post alios Negulan. de sign. in 4. membro 5. part. in 4. conclus. num. 11. & resolvit Rota deci. 38. num. 15. par. 17. recent.

Ex cum prethoda concidit alia theoria, quam ponit tex- 23 tus aperius in d. l. In fundo, ver. Et si plus, ff. de rei vendicat. videbatur in repetitione, seu deductione expensarum, aut melioramentorum, semper esse attendendum, quod minus est five illud minus sit impensum, five sit melioratum. Unde ut ibi in gloss. in ver. Plus pretio. Si est impensa decem & melioratio quindecim, recuperant res deinde item decem & melioratio quinque sola quinque recuperant & sequuntur ibi Bart. num. 1. ver. Secundo oppos. Albert. num. 5. Fulgo. num. 3. Cardin. Alban. ad Bart. ibi num. 3. Jacob. de Arena in l. Domus ff. de legat. 1. ubi Bald. & Iac. num. 4. Paulus de Caiet. conf. 270. Vito. in causa supradicta, col. 3. circa medium, ver. Item quod dixi lib. 2. Abb. in c. Quid quibusdam, num. 9. ver. Item per eamdem legem, infra de fiducijs. & in d. c. Ad nostram in 3. notab. de reb. Ecclesiæ non alien. Feina in c. Causa causa num. 29. in ver. Sumpibus, deponit. & de rei judicat. & eis communis opinio, ut attestatur Buraltian. conf. 71. num. 22. & 23. lib. 1. Joseph. Ludovicus deci. 24. numer. 7. & Pet. Ant. a Petra de Fideicommiss. qu. 15. ubi latissime, & num. 261. uig. ad num. 274. quam etiam postea tertiat Rota, ut apud Card. Seraph. deci. 890. numer. 1. ubi de communis, & in recent. deci. 890. num. 2. part. 2. recens. 17. & in fin. Hoc tamen quadriennium non currit quādū vivit Praelatus, qui male alienavit, ut c. Si sacerdos, 16. quæst. 3. & tenuit gloss. & Abbas ubi supra, post Innocent. in 4. Tam ex histeris, infra est.

Quarto nota ibi, quis proprietarym redire. Contractum

17 alterations alias legitime celebravon non esse nullum ex eo,

quid Ecclesiæ enormiter ex illo sit leia, sed tantum esse

18 subveniendum opus restitutions in integrum: nam si

contractus est nullus, non est locus restitutions, quæ est remedium extraordinarium, & non datur nisi in subdi-

19 stitutum, videbatur ubi ordinariū remedium, seu alia actio non competet, ut l. in causa, illa 2. in princ. & ibi Bart. & alii, ff. de minor. l. In provinciis, §. 1. ubi Bart. & Doctores, ff. de iuris. ver. Concessis, Joan. Andr. num. 6. in gloss. penali. & alii communiter Odd. de restit. in integr. par. 1. quæst. 17. art. 2. num. 1. & art. 5. num. 48. & Rota deci. 73. num. 2. part. 2. recens. ubi propterea

20 decidi adversus sententiam nullius agendum esse via ordinaria nullius, nec posse intentari remedium subdiarium restitutions in integrum. Hinc fit ut si Ecclesiæ sit decepta ultra dimidiam iuri priuati, juvari non possit beneficio restitu-

19 tio, quia experit debet remedio ordinario, l. 2. C. De rebus vendit. c. Cum dicitur, & c. Cum causam, infra de empt. & vendit. & tenuit hic gloss. penali. & Doctores:

Quinto nota ibi, expensis rediderint meliores: & signo

21 perpetuo hinc textum, quod ad hoc, ut quis possit repe-

22 terre expensas vel meliorationes, quæ bona fide fecit re

aliena, duo debet copulativæ probare videbatur tantum sufficere insumptum & tantumdem sufficere melioratum. Unde si sunt impensa centum quinquaginta, res facta sit prioriter in centum quinquaginta: non reficiuntur nisi centum impensa; quia in illis centum duxantur concurrens duo requira: sed tantum impensum, & tantumdem melioratum: in quinquaginta vero, in quibus melioramenta excedunt impensum, non verificatur illud requiruntur, quod tantumdem fuerit melioratum, cum pro illa summa nihil melioratum fuisse: & ita singulariter probat hoc capitulum; dum mandat restituti sumptus proper meliorationes. Si ergo melioratio non est facta nisi in centum, utique haec centum solum restituenda, & imputandum est illi, qui imprudenter fecit sumptus, ut bene licet per Abb. numer. 4. ver. Sed dubium magis, & est ex mente Innoc. num. 1. in ver. Sumpibus, dum dixit Colonus repere sumptus quos fecit utilitas ac necessitas: inueniens per hoc non fore locum repetitionis, nisi sumptus aquileane utilitas, seu melioratione & utilitas, seu meliorato sumptibus, ad hoc c. Ad nostram, ibi, Pro utilitate ipsius Monasterii expendit. noicitur, infra de reb. Ecclesiæ non

eo magis, quia hujusmodi exceptio requirit actionem indaginem, unde non mirum si immisionem, aut sententie execu- 23 tionem non impedit, per ea, que notantur in l. A Divo Pio, §. Si super ff. de re iudic. & haberet in l. 4. §. Condemnatum eod. tit. Benintend. deci. 77. num. 13. Gazadin. conf. 100. num. 21. Rota deci. 639. num. 1. & 2. part. 1. diverso, qua ratione mulio minus retardat executionem man- datu de manu tenendo, ut censu Rota deci. 604. in fin. par. 3. recent. Neque hoc casu petens rem meliorandum, re- 24 netur cavere de melioramento, aut sumptibus reficiendis, licet dare possit cautionem ad omne dubium submovendum, ut dixit Rota deci. 176. num. 4. part. 6. recent.

Aut melioramento sunt probata tantum in genere, ut quia de illorum valorē per restos, vel aliis non notari, nec probatum est quantum melioratum, licet probatum sit quantum impensum, vel ē converso: huc duo copulativæ requi- 25 runt, ut l. In fundo, ff. de rei vendicat. & dictum est in precedenti notab. & tunc exceptio melioramentorum tan- quam illiquidat non retardat quidem immisionem, sed ta- men iuicuntur bonæ fidei possessori per cautionem de foli- vendis melioramentis liquidatione facta, ut articulo diligenter excuso, decidit Put. de isto artefactis deci. 471 lib. 2. a quin multiores Rota fecuta est, ut in deci. 52. 54. 86. & 543. coram Cardinali Cavalerio & deci. 48. num. 16. par. 7. recent. & in hoc causa intelligenda est deci. 137. n. 3. part. 2. recent. Idem post prolixam disputationem con- cludit Benintend. deci. 77. & quasvis nonnulli tentant competerre sententiem pro melioramentis, de quibus constat in genere etiam si actor offerret cedulam bancharia, vel huiusmodi de illis solvenda ubi facient iniquitatem, inter quos Anton. Malla Galleg. ad formam Cam. obig. ad 4. part. quest. 2. num. 13. & seqq. ubi testatur ita suffice determinatum in Rota Auditorio, per ea, qua tradit Capyc. deci. 17. num. 7. & ruin. conf. 84. col. fin. lib. 1. quos i- 26 tenuit Menoch. de recuperat. possess. remed. 15. num. 569. Nihilominus ad predictas autoritates Capyc. & ruin. bene- respondit Put. in praeslegat. deci. 471. Unde in practica servarunt prima opinio, preferuntur in Curia propria titulum Rota, qui facit ius: & si repenter decisio contrarie, sedē ut nequeant conciliari, itabitur ultimus, ut notat Joan. Franciscus Pavin, celebris Rota Auditor in Proem. extrav. ver. Decisio Rota. Huc de melioramento & expensis factis à bona fide possessori.

Sed ē converso quia meliorationes fecit mala fide, illa- 27 rum repetitionem non habet, ut probatur in hoc c. & con-

DE ARBITRIS.

Alexander III. Eboracen. Archiepiscopo.

CAPUT II.

Non sine multa necessitate A. Presbiter nobis proposuit, quod cum in Ecclesia sancti Alphridri, per manum R. Archidiaconi de Suella personæ illius Ecclesiæ Capellanus institutus fuisset, eodem R. mortuo, M. nepos ejus, qui sibi in Ecclesia jam dicta successit, eumdem Presbiterum Capellatum ibidem iterum ordinavit: & infra. Cum autem idem Presbiter extra provinciam exulans, de suo beneficio non posset justitiam obtinere, nec suam ulterius inopiam sustinere, per dolum & fraudem ipsius M. ab eo elit Sacramentum extortum, ut arbitrium clericorum duorum exinde suscipieret & servaret: qui jam dicto M. faventes, Presbitero præcepserunt, ut quinque marchas ab eodem suscipieret, & toti cederet quæstionis. Quoniam igitur non decet ut aliquatenus sustinere, ut quod perperam arbitrati sunt, debeat incorrectum relinquiri. Mandamus quatenus si se cognoverint præfati clericitatem nequier arbitrios susciperet, dictum Presbiterum ab observantia juramenti autoritate nostra prorsus absolvat: vel si arbitrium ipsum noviter æquitate subinximus, ad observantiam ipsius utramque partem appellatione remota compellas.